

PUNKT 7: SLAVER, SUNDHED OG DEN 'AFRIKANSKE FAKTOR': De vestindiske slaver og deres forhold til Afrika

Dette punkt fokuserer på den afrikanske baggrund af de danske slaver og deres helbredelsesformer i Dansk Vestindien. Vi ønsker at etablere en forståelse for spredningen og overførslen af helbredelsesformer fra Afrika til Vestindien. Som vores særlige fokus har vi slavernes behandling af sygdomme, især den afrikanske oprindelse af behandlingerne. Botanikeren Edward Ayensu fortæller os, at der findes en meget stor sammenhæng mellem den planteverden, man finder i Vestafrika og vegetationen i det ligeledes tropiske Vestindien. Denne sammenhæng skyldes især spredningen eller overførslen af planter fra det ene til det andet kontinent i forbindelse med slavehandlen.

Mange af de almindeligt forekommende sygdomme behandledes med planter og diverse afkog af planter. Vi kan tage vores udgangspunkt i en beskrivelse af en lokal (guineisk) sårbehandling fra sidst i det 18. århundrede/begyndelsen af det 19. århundrede af den danske videnskabsmand (og Etatsråd) Peter Thonning. Han beskriver således en sårbehandling med planten **Jasminum**, som, ifølge ham, er 'Almindeligt blandt andre Buske, den blomstrer fornemmeligen om Natten, og udbreder en behagelig Lugt. Blomsternes Størrelse og Lugt er som hos *Jasminum officinale* ... Negerne støder Bladene og lægge dem saaledes paa gammel Benskade, efter at Saaret er rensset med andre Midler'.

(*Jasminum dichotomum*, Bernhard Bierlich, Botanisk Museum, København)

Dette punkt opfordrer eleverne til at se på overførslen og den nære sammenhæng mellem Afrika og Vestindien. Begge er de tropiske egne og begge ligger de ikke længere væk end på den anden side af Atlanterhavet. Således skriver den amerikanske geograf Judith Carney, at eksport af ris fra Amerika til Europa har 'afrikanske' rødder. Hendes hovedargument er, at slaverne medbragte og dermed indførte en riskultur til de oversøiske plantager, som var af decideret afrikansk oprindelse. Måske allerede omkring 1500 før vor tidsregning dyrkede man ris (*Oryza glaberrima*, ikke at forveksle med *Oryza sativa*, den asiatiske sort, som portugiserne sandsynligvis introducerede i Europa i det tidlige 16. århundrede) i Vestafrika. Længe før europæerne ankom, havde vestafrikanerne udviklet komplekse dyrkningssystemer i bl.a. mangrove- og kystområderne. Ifølge Carney dyrkede de bortløbne slaver på den hollandske vestindiske ø Surinam ris som deres primære ernæringskilde, og deres traditioner fortæller om, at kvindelige forfædre (slaver fra Afrika) medbragte og skjulte ris i deres hår, da de kom fra Afrika til Surinam og da de løb bort fra plantagerne på øen. Carney taler således om ris som den primære afgrøde som den afrikanske diaspora bidrog med. Dette afrikanske bidrag kommer til udtryk i Carneys book med den meget spændende titel *Black Rice*.

I hvorvidt eksporten af ris fra Amerika har udelukkende afrikanske årsager kan diskuteres. Man kan dog næppe komme uden om den 'afrikanske faktor' og den geografiske forbindelse mellem Afrika og Amerika, når man vender sig mod brugen af planter til sygdomsbekæmpelse hos afrikanere og slaver i Afrika og Vestindien. Den geografiske forbindelse og den afrikanske indflydelse på sundhedsområdet er mere end tydelig. At Afrika skulle spille en direkte rolle i Amerikansk historie er en spændende tanke, især nu hvor enhver 'lokal historie' skal ses i en 'global sammenhæng'. Det 'lokale og 'globale' hænger uløseligt sammen – tænk blot på talemåden 'den globale landsby'. Den globale sammenhæng er også en 'multikulturel sammenhæng'. Det er derfor en særdeles positiv tanke, at det afrikanske bidrag synes at bestå af meget mere end et (unægteligt) umenneskeligt og særdeles slidsomt plantageliv, men, på sundhedsområdet, af en livlig og stor kunnen, som er relateret til slavehandlen og overførslen af en viden og kunnen (et kulturelt system) fra et tropisk område (Afrika) til et andet. Derfor fortjener slaverne at blive hørt (jvnf. punkt 8). Historikeren Selena Axelrod Winsnes, som har oversat Römer (som vi tidligere har stiftet bekendtskab med) til engelsk, bemærker også "that the only medication in the ship's chest be anti-scurvy and anti-venereal drugs, but that a few female slaves be provided with malagetta pepper [: frø fra *Amomum meliguetta* fra Vestafrika, brugt som krydderi og i plantemedicin, også kendt som *Grains of Paradise* eller *Guinea Grains*], pimento, palm oil, and limes from which they can prepare their traditional medicines which work well for them.' Ifølge Leif Svalesen fortæller fortpræsterne (Ghana) Johannes Rask og H. C. Monrad (18. og 19. århundrede), at med en blanding af mallaget, permenter, palmeolie og citroner kunne meget helbredes. Ja, selv blodgang kunne ganske effektivt behandles med 'meelagtige spiser af jams of mais blandet med en guulagtig rod'. Det afrikanske bidrag kan ikke benægtes.

Spredning, eller med et fint ord *diffusion* (et vigtigt begreb ligesom *evolution* og arternes oprindelse og udvikling) af mennesker og handlemåder fører os hen mod en 'afrikansk faktor' og punkt 8, hvor en vestindisk kvinde, en såkaldt *weed woman* og en af de mange efterkommere af slaver på øerne, taler til os om bl.a. Jasmin, behandling med samme, og i øvrigt den store sammenhæng og betydning af Afrika for vestinderne. Det nærværende og efterfølgende punkt er en overbevisende afslutning for dette forløb, hvor vi taler om en tydelig forbindelse mellem Dansk Vestindien og Afrika. I forlængelse af denne geografiske forbindelse og sammenhæng drejer det sig i dette forløb i høj grad om at give de danske kolonislaver 'afrikanske stemmer'.

Literaturhenvisninger:

*Leif Svalesen, ”*Slaveskibet Fredensborg og den dansk-norske slavehandel i 1700-tallet*” (Hovedland, 1996).

Ayensu, Edward S., *Medicinal Plants of West Africa*. Michigan: Reference Publications, Inc., 1978.

Ayensu, Edward S. *Medicinal Plants of the West Indies*. Michigan: Reference Publications, Inc., 1981.

Carney, Judith *Black Rice: The African Origins of Rice Cultivation in the Americas* (Cambridge, Mass., 2001).

“With grains in her hair’: Rice in Colonial Brazil,” *Slavery and Abolition*, 25 (2004), 1-27.

Hepper, F. N. 1976. *The West African Herbaria of Isert and Thonning*. Royal Botanic Gardens, Kew: Bentham-Moxon Trust.

Schumacher, F. C. BESKRIVELSE AF GUINEISKE PLANTER som ere fundne AF DANSKE BOTANIKERE, ISÆR AF ETATSRÅD THONNING. Særskilt aftrykt af det kongelige danske Videnskabers Selskabs Skrifter. Kjøbenhavn, 1827. [KB]